

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“СТРАХУВАННЯ”
(для бакалаврів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

Підготовлено професором кафедри банківської і страхової справи
М. Т. Пашутою і доцентом кафедри банківської і страхової справи
В. Д. Бігдашем

Затверджено на засіданні кафедри банківської і страхової справи
(протокол № 11 від 15.02.06)

Перезатверджено на засіданні кафедри банківської та страхової справи
(протокол № 9 від 19.03.09)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Пашута М. Т., Бігдаш В. Д. Навчальна програма дисципліни “Страхування” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 35 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Страхування”, питання для самоконтролю, вказівки до виконання контрольної роботи, теоретичні питання та розрахункові завдання для контрольної роботи, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2010
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета вивчення дисципліни — здобути глибокі теоретичні знання з питань теорії створення та практичного застосування конкретних механізмів страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб на випадок настання ризикових ситуацій, організації страхового ринку та страхових компаній в умовах ринкової економіки.

Завдання дисципліни:

- вивчення сутності, ролі та механізму страхування, що сприятиме формуванню високого рівня знань для ефективного застосування в галузі страхування та повного використання можливості страхового захисту в роботі та особистому житті;
- вивчення засобів організації та розвитку страхового ринку та державного регулювання страхової діяльності;
- здобуття знань з основних видів страхування життя, майнового страхування та страхування відповідальності, перестраховування з позицій здобутків вітчизняного та зарубіжного досвіду;
- формування вмінь аналізувати ринок страхових послуг і оцінювати фінансову стійкість страхових компаній.

Предмет дисципліни становлять відносини, що виникають у процесі формування, розподілу та використання страхових фондів.

Міждисциплінарні зв'язки дисципліни

Методичною базою дисципліни “Страхування” є сучасні економічні теорії та концепції страхування, фінансового менеджменту і теорії економічних ризиків, світовий досвід з теорії та практики організації страхування і надання страхових послуг, розробки провідних вчених і працівників страхового бізнесу країн зі сталою ринковою економікою, які максимально адаптовані до реальних умов розвитку національної економіки, а також теоретичні та практичні досягнення практики страхування на національному страховому ринку. Викладання дисципліни базується на знаннях, здобутих при вивченні дисциплін “Мікроекономіка”, “Макроекономіка”, “Менеджмент”, “Фінанси”, і забезпечує вивчення дисциплін “Фінанси підприємств”, “Страхові послуги”, “Аналіз банківської діяльності”, “Фінансовий аналіз зовнішньоекономічної діяльності”.

Вимоги до студентів, які вивчають дисципліну

Для досягнення мети і завдань вивчення дисципліни студенти повинні виконати запланований обсяг аудиторних занять (прослухати лекції та взяти участь у семінарських та/або практичних заняттях),

пройти рубіжний контроль у вигляді відповідей на контрольні тестові завдання, а також самостійних (позааудиторних) занять у формі виконання письмових контрольних робіт (у разі передбачення їх навчальним планом).

При виконанні письмових контрольних робіт студентам, як правило, необхідно проконсультуватися з викладачем (лектором) і узгодити з ним тематику, зміст контрольної роботи у вигляді розгорнутого плану та опрацювати відповідні літературні джерела. При виконанні контрольних робіт студенти повинні обов'язково використовувати основні літературні джерела, а також інші джерела інформації (Інтернет і періодичні видання, матеріали страхових компаній з тематики контрольної роботи тощо). Наявність у контрольній роботі оригінальних матеріалів, результатів власних аналітичних досліджень і висновків автора є необхідною умовою позитивного оцінювання роботи студента.

Остаточний контроль рівня здобутих знань

Завершується процес навчання складанням іспиту (заліку). Контрольні питання для підготовки до іспиту (заліку) наведені далі. До іспиту (заліку) допускаються студенти, які опрацювали робочу програму дисципліни в повному обсязі, пройшли всі стадії рубіжного контролю і не мають поточних заборгованостей.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“СТРАХУВАННЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	Змістовий модуль I. Теоретичні основи страхування Сутність, принципи і роль страхування
2	Класифікація страхування
3	Страхові ризики та їх оцінювання
4	Змістовий модуль II. Економіко-організаційні засади здійснення страхової діяльності Страховий ринок
5	Страхова організація
6	Державне регулювання страхової діяльності
7	Особисте страхування
8	Майнове страхування
9	Страхування відповідальності
10	Перестраховання і співстраховання
11	Доходи, витрати і прибуток страховика
12	Фінансова надійність страхової компанії
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни
“СТРАХУВАННЯ”

Змістовий модуль I. Теоретичні основи страхування

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування

1.1. Економічна сутність, необхідність і функції страхування

Визначення страхування, його необхідність і сутність. Страховий інтерес і об'єкт страхування.

Місце страхування в системі економічних категорій. Страхування як гарантія безперервності процесу суспільного відтворення.

Функції страхування: ризикова (захисна), розподільча, заощаджувально-інвестиційна, контрольно-попереджувальна та ризик-менеджмент.

1.2. Основні терміни та поняття страхування

Страховик і вимоги до нього. Страхувальник, його визначення і вимоги до нього. Застрахована особа. Вигодонабувач. Одержувач страхової виплати та особливості його визначення для різних видів страхування.

Об'єкт страхування, визначення і зв'язок із предметом договірних відносин при страхуванні. Страховий інтерес і його визначення. Суб'єктивність, майновий характер і юридичне наповнення страхового інтересу. Страховий інтерес і його носії в особистому, майновому страхуванні, страхуванні відповідальності.

Страхова вартість і страхова сума. Страхова виплата і страхове відшкодування. Шкода, втрата і страховий збиток. Визначення і класифікація. Прямі та непрямі збитки.

Плата за страхування. Страховий тариф, його визначення і види (базовий, реальний, конкретний). Страховий платіж, страховий внесок, страхова премія. Зміст і особливості застосування термінів.

Франшиза. Сутність, призначення і чинники її виникнення. Види франшизи: умовна та безумовна.

1.3. Страховий фонд, способи і форми, історичні етапи розвитку форм його організації

Поняття страхового фонду. Страховий фонд як матеріальне джерело страхового захисту. Форми організації фондів страхового захисту.

Способи страхування. Самострахування. Взаємне страхування. Ринкове (комерційне) страхування. Державне соціальне страхування. Особливості створення і використання страхових фондів у зазначених способах страхування. Приклади реалізації в умовах України та інших країн світу.

Зв'язки між різними способами здійснення страхування і особливості їх реалізації. Принцип спільного застосування різних способів здійснення страхування.

1.4. Принципи страхування

Принцип страхового ризику та безпосередньої причини (першої причини). Юридичний зміст поняття “страховий ризик”. Страховий випадок і страхова подія як форми реалізації страхового ризику.

Принцип страхового інтересу і його основні компоненти.

Принцип граничної сумлінності.

Принцип відшкодування і його зв'язок із компенсаційною функцією страхування.

Принцип суброгації (регресного позову, зворотної вимоги).
Принцип контрибуції (сприяння, подвійного страхування).

1.5. Роль страхування в розвитку сучасних суспільних соціально-економічних відносин

Основні етапи розвитку страхування в сучасних умовах. Місце страхування в системі економічних категорій. Сфери застосування страхування в міжнародній практиці.

Роль страхування в активізації бізнесу, економії коштів, що резервуються на покриття можливих втрат, і в ефективнішому формуванні та використанні фондів соціального призначення, збільшенні обсягів інвестицій.

Література [1; 2; 6–9; 11–13; 16–18; 26–31; 33–35; 38–42; 48; 55; 66; 71]

Тема 2. Класифікація страхування

2.1. Поняття класифікації страхування, значення та критерії класифікації

Поняття класифікації страхування.

Найважливіші ознаки критеріїв класифікації страхування: історична; економічна (за спеціалізацією страховика; об'єктами страхування; видами небезпек; статусом страхувальника; статусом страховика); юридична (за вимогами міжнародних угод і внутрішнього законодавства; формою проведення) та ін.

2.2. Класифікація страхування за формами проведення

Сутність добровільної та обов'язкової форм страхування. Відмінності змісту цих форм.

Принцип добровільності й особливості його реалізації у страхуванні. Види добровільного страхування. Призначення і функції правил страхування. Умови ліцензування правил страхування. Вимоги законодавства до процедури внесення змін у правила страхування.

Види обов'язкового страхування. Вимоги до умов страхування. Особливості здійснення різних видів обов'язкового страхування.

2.3. Класифікація за об'єктами страхування та видами небезпек. Галузі страхування

Класифікація за об'єктами страхування. Три галузі страхування:

- особисте (об'єкти — життя, здоров'я і працездатність страхувальників та/або застрахованих);

- майнове (об'єкти — майно в різних його видах: рухомі та нерухомі матеріальні цінності, грошові кошти, доходи);
- відповідальності (об'єкт — відповідальність за шкоду, заподіяну страхувальником життю, здоров'ю, майну та іншим майновим інтересам третьої особи).

Поділ галузей на підгалузі, види і використання цієї класифікації у практиці страхування.

Комплексний страховий захист різних видів майнових інтересів страхувальника єдиним договором страхування і класифікація страхування за видами небезпек. Розкриття змісту транспортного страхування, страхування ядерних, космічних, фінансових ризиків тощо.

Співстрахування і перестрахування як особливі форми реалізації страхових правовідносин.

2.4. Класифікація страхування за статусом страхувальника, спеціалізацією страховика

Страхувальники — фізичні та юридичні особи. Відмінність страхових інтересів цих груп страхувальників і підходів страховиків до їх страхування.

Класифікація за юридичною формою створення страховика і особливості її використання при здійсненні державного регулювання страхової діяльності, контролю за страховиками, аналізу розвитку страхового ринку в інституційному і територіальному плані.

Класифікація за спеціалізацією страховика за страхуванням життя та загальними видами страхування.

2.5. Класифікація страхування за способами розрахунку страхової виплати. Системи страхової відповідальності

Поняття системи страхової виплати та особливості її застосування для різних видів страхування. Принципи виплати: фіксованої суми чи суми, залежної від розміру шкоди.

Система виплати страхового відшкодування (система страхової відповідальності). Принцип пропорційності та непропорційності виплат.

Система дійсної (повної) вартості.

Система “першого ризику”.

Система пропорційної відповідальності.

Система дробової частини.

Система граничної відповідальності.

Система відновлюваної вартості.

Система “нове за старе”.

Література [1; 2, 6–9; 11–13; 16–18; 26–31; 33–35; 38–42; 48; 55; 71]

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання

3.1. Поняття, види, характеристика ризиків та їх класифікація

Визначення ризику. Ризик як історична і економічна категорія.

Класифікація ризиків. Ризики згідно з якісною ознакою класифікації. Ризики об'єктів і суб'єктів. Ризики зовнішнього оточення. Ризики внутрішніх процесів економічних суб'єктів. Ризики згідно з кількісною ознакою класифікації. Катастрофічні, великі та малі (звичайні) ризики. Класифікація ризиків за частотою виникнення і зв'язок частоти з розміром збитків. Ризик чистий і спекулятивний. Ризики діяльності: підприємницькі, транспортні, сільськогосподарські, фінансові, комерційні та ін. Страхові та нестрахові ризики.

Поняття ризикової обставини. Об'єктивні та суб'єктивні ризикові обставини. Страховий випадок і його визначення. Причинно-наслідковий зв'язок між ризиковими обставинами, страховим ризиком і страховим випадком. Загальна характеристика страхових ризиків.

Ризики при особистому страхуванні. Ризики смерті та дожиття до певного віку. Ризик втрати працездатності. Ризики нещасних випадків. Ризик раптового захворювання і загострення хронічної хвороби. Ризик звертання по необхідну медичну допомогу.

Ризики майнового страхування і страхування відповідальності. Стихійні лиха і катастрофи. Ризики протиправних дій, тероризму. Професійні ризики. Вогневі ризики і ризики техногенних аварій та катастроф. Ризики фінансово-кредитної сфери діяльності.

3.2. Сутність оцінювання ризиків і зміст актуарних розрахунків у страхуванні

Необхідність і методи вивчення, оцінки і класифікації страхових ризиків.

Поняття, зміст і призначення актуарних розрахунків у страхуванні. Актуарна калькуляція, її визначення. Поняття страхової сукупності.

Урахування особливостей видів страхової діяльності при виконанні актуарних розрахунків. Урахування розміру облікової банківської ставки, відсотка за позику.

Особливості розподілу можливих страхових збитків у часі та просторі. Дотримання принципу рівноваги між обсягами зібраних страхових премій і сукупної відповідальності страховика, вартістю страхової послуги і гарантованим обсягом страхової виплати.

Обчислення математичних критеріїв ймовірності настання страхових випадків і обсягу можливих збитків. Математичне обґрунтування необхідних витрат страховика.

Урахування параметрів платоспроможності та прибутковості страхової діяльності.

3.3. Показники страхової статистики та їх місце в оцінюванні ризиків

Джерела інформації для виконання актуарних розрахунків. Страхова статистика і відомчі статистичні дані: вид, джерела надходження і особливості використання.

Основні показники страхової статистики, їх призначення.

3.4. Страхові тарифи і страхові премії, їх види та методи розрахунків для різних видів страхування

Поняття нетто- і бруто-ставки, їх основні складові та принципи визначення. Поняття ймовірності страхового випадку і ймовірності збитку, їх співвідношення. Ризикова надбавка: сутність і методи обчислення.

Класифікація видів актуарних розрахунків (за галузями страхування, часовими параметрами, територіальними ознаками). Тарифна ставка і тарифне керівництво.

Принципи розрахунку страхових тарифів для страхування життя і пенсійного страхування. Страхова премія і страховий внесок для накопичувальних (довгострокових) видів особистого страхування.

Принципи розрахунку тарифів для ризикових видів страхування. Склад тарифу і структура страхової премії.

Види страхових премій і внесків. Класифікація внесків за формою сплати, часом оплати, способами відображення в балансі, розмірами і способами обчислення.

3.5. Принципи управління страховими ризиками. Зміст ризик-менеджменту у страхуванні

Визначення поняття “менеджмент ризиків”, його мета і зміст.

Складові менеджменту ризиків. Ідентифікація і оцінка ризиків.

Організаційно-технічні способи управління ризиками.

Фінансово-договірні способи управління ризиками. Страхування і перестраховування ризиків як різновид оплаченого трансфера ризику іншій особі.

Повний цикл управління ризиком і особливості основних етапів його застосування.

Література [1; 6–13; 16–18; 20; 26–30; 33–35; 38–42; 45; 48; 53–57; 63; 65]

Змістовий модуль II. Економіко-організаційні засади здійснення страхової діяльності

Тема 4. Страховий ринок

4.1. Поняття та основні категорії страхового ринку

Визначення страхового ринку. Територіальна і галузева ознаки класифікації страхового ринку. Внутрішній, зовнішній і міжнародний ринки, їх визначення та характеристики.

Основні економічні закони страхового ринку: вартості, попиту і пропозиції, конкуренції.

4.2. Страхова послуга як специфічний ринковий продукт. Особливості реалізації страхової послуги і застосування маркетингу у страхуванні

Страхова послуга як ринкова категорія, особливості формування її ринкової ціни.

Особливості страхової послуги як товару. Роль просування страхової послуги в розвитку страхової діяльності. Поняття і основні принципи здійснення аквізиції страхової послуги.

Загальні закономірності та основні напрями аквізиції страхових послуг: пряма, офісна, адресна, шляхом прямого поштового розсилання, використання Інтернету.

Аквізиція через страхових посередників. Страхові агенти — фізичні та юридичні особи. Продаж через незалежних страхових брокерів і професійних фінансових консультантів.

Переваги і недоліки різних напрямів аквізиції, їх порівняльний аналіз і напрями використання за видами страхових послуг.

4.3. Договір страхування як форма страхового зобов'язання і умова реалізації страхової послуги. Укладення, виконання та припинення договору страхування

Зміст страхової послуги та визначення страхового зобов'язання.

Страхове зобов'язання на користь третьої особи. Особливості правового положення вигодонабувача при різних видах страхових правовідносин.

Договір страхування як носій страхового зобов'язання. Істотні та неістотні умови договору страхування. Вимоги законодавства до змісту договору і процедури його укладення.

4.4. Поняття комплексного страхового ринку і його компоненти

Поняття комплексного ринку, його компоненти та їх взаємозв'язок.

Законодавче ядро і його склад.

Структура страхового ринку. Страхова компанія як надавач страхової послуги. Страхувальник як споживач страхової послуги.

Інфраструктура страхового ринку. Страхові та нестрахові посередники.

Ринкові механізми: ринкові інструменти та регулятори. Договір страхування як ринковий інструмент. Податки, обов'язкові збори, платежі, страхова біржа і міжнародний страховий ринок як макро-економічні регулятори ціни страхової послуги.

4.5. Страховий ринок України

Етапи розвитку страхового ринку України. Вплив на розвиток ринку його законодавчо-нормативної та організаційної складових.

Основні економічні показники діяльності страховиків і динаміка їх зміни в часі.

Учасники страхового ринку – страховики та їх об'єднання.

Склад, структура та тенденції розвитку послуг, що надаються українськими страховиками.

Основні проблеми та прогноз напрямів розвитку страхового ринку України.

4.6. Тенденції розвитку страхових ринків інших країн світу

Основні проблеми в розвитку міжнародних страхових ринків.

Тенденції створення міжнародних страхових об'єднань.

Концентрація страхового капіталу.

Лібералізація торгівлі страховими послугами і підвищення вимог з боку наглядових державних структур.

Розвиток нових інформаційних технологій у страхуванні.

Вплив політичних, соціальних та інших чинників на розвиток страхових ринків.

Література [1; 2; 6–9; 11–14; 16–18; 21; 24–31; 33–35; 37–43; 47–52; 55; 56]

Тема 5. Страхова організація

5.1. Організаційно-правові форми здійснення страхової діяльності

Зовнішні та внутрішні чинники впливу на створення різновидів організаційно-правових форм здійснення страхової діяльності на національному ринку.

Основні організаційно-правові форми здійснення страхової діяльності в Україні. Акціонерна страхова компанія. Представництво, агентство, філія страхової компанії.

5.2. Порядок створення, функціонування та ліквідації страхової організації

Процес створення страхової компанії: реєстрація страховика як юридичної особи та надання юридичній особі статусу страховика.

Спеціалізація страховика: страховики, що здійснюють страхування життя; страховики, що здійснюють загальні види страхування; страховики, що здійснюють перестраховування.

Цивільний і Господарський кодекси України, закони України “Про господарські товариства” та “Про страхування”, їх вимоги до організації та ліквідації страховика.

5.3. Структура і ресурси страхової організації

Визначення та сутність фінансових, матеріальних, трудових, інформаційних ресурсів.

Організаційна структура страховика. Основні типи організаційних структур страховиків: їх переваги та недоліки. Етапи вдосконалення організаційних структур.

5.4. Принципи управління страховою організацією

Менеджмент страхової діяльності, його складові та особливості здійснення.

Принципи управління страховою організацією.

Сутність стратегії страховика. Особливості здійснення стратегії страховика в сучасних умовах. Значення бізнес-планування для ефективної реалізації стратегії страховика.

5.5. Об'єднання страховиків

Роль об'єднань страховиків у розбудові ефективних механізмів ринкового середовища.

Етапи розвитку об'єднань страховиків на страховому ринку.

Ліга страхових організацій України, її функції, права та обов'язки.

Моторне транспортне, авіаційне, морське та ядерне страхові бюро.

Об'єднання страховиків, створені для розв'язання завдань спів-страхування та перестрахування.

Література [1; 2; 6–9; 11–14; 16–18; 24–31; 33–35; 37–42; 47–52; 55–56; 61]

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності

6.1. Необхідність і призначення державного регулювання страхової діяльності

Склад системи правового регулювання страхових відносин. Регулювання процесу формування страхового фонду та інших напрямів діяльності страховика.

Державний нагляд і регулювання страхової діяльності: завдання, функції, права та обов'язки. Вимоги до здійснення нагляду за страховою діяльністю.

6.2. Страхове законодавство як інструмент регулювання страхової діяльності. Структура страхового законодавства України

Історія створення, стан і тенденції розвитку вітчизняного страхового законодавства.

Декрет України “Про страхування” і Закон України “Про страхування”, їх порівняльна характеристика.

Основні компоненти структури страхового законодавства. Кодекси, закони, декрети, розпорядження і постанови Кабінету Міністрів України, відомчі нормативні документи.

6.3. Орган нагляду за страховою діяльністю та його функції. Реєстрація та ліцензування страховиків. Контроль за діяльністю суб'єктів страхового ринку

Державний орган нагляду за страхуванням. Функції спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах нагляду за страховою діяльністю. Функції реєстрації суб'єктів страхового ринку (страховиків і посередників), забезпечення гласності їх діяльності, підтримки правопорядку в галузі тощо.

Ліцензування страхової діяльності та умови її виконання.

6.4. Вплив норм міжнародного права на формування законодавчої та нормативної бази регулювання страхової діяльності в Україні

Вітчизняне та міжнародне страхове право. Європейський союз та його права.

Пріоритетні напрями розвитку страхового законодавства України. Ключові принципи для органів нагляду за страховою діяльністю згідно з вимогами Міжнародної асоціації органів нагляду за страхуванням.

Проблеми інтеграції на страховому ринку України. Оподаткування страхової діяльності. Світова тенденція до стандартизації бухгалтерського обліку.

Процес інтеграції України до європейського страхового ринку.

Література [1–9; 11–14; 16–18; 24–31; 33–35; 37–42; 47–50; 55; 56]

Тема 7. Особисте страхування

7.1. Страхування життя, основні його види

Сутність і класифікація видів особистого страхування.

Умови страхування життя і вимоги до них.

Страхування на випадок смерті та основні його види. Довічне страхування і страхування на певний строк. Страхування з виплатою капіталу. Страхування з виплатою ренти.

Мішане страхування життя, його особливості.

7.2. Страхування від нещасних випадків

Сутність страхування від нещасних випадків. Поняття нещасного випадку і перелік страхових ризиків. Вплив на розмір тарифів професії, віку тощо. Умови здійснення і обсяг страхових виплат залежно від виду страхового випадку.

Обов'язкове страхування від нещасних випадків.

7.3. Страхування здоров'я на випадок захворювання

Необхідність, сучасний стан і напрями розвитку страхування здоров'я. Форми здійснення страхування здоров'я та їх особливості.

Добровільне страхування здоров'я на випадок захворювання та умови його здійснення.

7.4. Безперервне страхування здоров'я (медичне страхування)

Добровільне медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) та особливості його здійснення. Організація роботи страховика зі здійснення страхових виплат.

Медичне страхування громадян, які виїздять за кордон.

Література [1; 2; 6–9; 11–14; 16–19; 24–31; 33–43; 47–50; 55–60; 66]

Тема 8. Майнове страхування

8.1. Страхування майна від вогню та ризиків стихійних явищ

Сутність майнового страхування. Особливості визначення об'єкта страхування. Класифікація видів майнового страхування. Поняття комбінованого майнового страхування.

Вогневе майнове страхування. Історія виникнення та основні умови здійснення.

Страхування майна від ризиків стихійних лих та ін.

8.2. Страхування майна від технічних ризиків та ризиків протиправних дій

Майнове страхування від техногенних ризиків.

Протиправні дії третіх осіб і страхування ризиків хуліганських дій, крадіжки, пограбування, розбою, терористичних актів.

8.3. Страхування транспортних засобів і вантажів

Поняття транспортного страхування, його сутність. Об'єкти страхування. Сучасний стан і перспективи розвитку системи автотранспортного страхування в Україні.

Майнове страхування транспорту (КАСКО-страхування).

Транспортні страхові бюро України (моторне, авіаційне, морське), їх функції, права й обов'язки страховиків — членів цих бюро.

Страхування вантажів, що перевозяться транспортом.

8.4. Страхування майна сільськогосподарських підприємств

Розвиток, сучасний стан, форми і види страхування майна суб'єктів — виробників сільськогосподарської продукції.

Страхування врожаїв сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень.

Страхування сільськогосподарських тварин, будівель та іншого майна сільськогосподарських підприємств.

8.5. Страхування фінансово-кредитних ризиків

Необхідність, зміст і призначення страхування ризиків у фінансово-кредитній сфері.

Сутність, економічний зміст і види страхування кредитів. Характеристика основних організаційних форм страхування кредитів.

Сутність, економічний зміст і характеристика окремих видів страхування фінансових ризиків: втрати прибутку, неплатежу; депозитів; інших видів фінансових ризиків.

Література [1; 2; 6–9; 11–14; 16–18; 24–31; 33–43; 46–50; 55–60; 66; 68]

Тема 9. Страхування відповідальності

9.1. Страхування відповідальності власників транспортних засобів

Поняття та сутність страхування відповідальності. Сутність відповідальності загальноцивільної, професійної, за невиконання договірних зобов'язань.

Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Добровільна та обов'язкова форми цього страхування. Міждержавна загальноєвропейська система Зеленої карти і участь у ній України. Особливості страхування відповідальності власників засобів водного і повітряного видів транспорту.

9.2. Страхування відповідальності перевізників

Страхування відповідальності перевізників. Страхування цивільної відповідальності авіаперевізника. Страхування відповідальності судновласників. Морські клуби (P&I Clubs), їх роль і завдання.

9.3. Страхування іншої відповідальності

Страхування відповідальності роботодавця на випадок заподіяння шкоди його працівникам внаслідок нещасного випадку на виробництві.

Страхування відповідальності товаровиробника (особи, яка надає послуги, виконує роботи, продає товари).

Страхування професійної відповідальності.

Страхування екологічної відповідальності підприємств. Обов'язкові та добровільні види страхування.

Література [1; 2; 6–9; 11–14; 16–18; 24–31; 33–43; 46–50; 55–60; 66]

Тема 10. Перестрахування і співстрахування

10.1. Необхідність і сутність перестрахування, стан і перспективи його розвитку

Визначення і зміст перестрахування. Функції забезпечення страхового захисту для значних ризиків, диверсифікації ризиків, вирівнювання страхових сум і формування збалансованого страхового портфеля при заданих параметрах фінансової усталеності і рентабельності страхових операцій.

10.2. Принципи перестрахування

Принцип передання ризику. Цедент (перестраховальник), перестраховик, цесія, ретроцесія. Бордеро, ексцедент, власне утримання, тант'ема.

Основні вимоги до договору перестраховання. Принципи відшкодування, граничної сумлінності та особливості їх додержання. Норматив максимальної відповідальності.

10.3. Види і форми перестраховання

Види договорів перестраховання. Пропорційне перестраховання. Квотний, ексцедентний і мішаний договори пропорційного перестраховання. Основні види непропорційного перестраховання. Перестраховання перевищення збитків або збитковості.

Факультативне перестраховання та його особливості. Облігаторне перестраховання.

10.4. Регулювання процедури перестраховання в Україні

Законодавче регулювання перестраховальної діяльності. Стандартизація форм перестраховальних договорів. Перестраховальний сліп і його призначення.

Вимоги Закону України “Про страхування”, законодавчо-нормативних документів до здійснення перестраховання на території України та за її межами.

10.5. Співстраховання та механізм його застосування

Визначення та зміст співстраховання, відмінності від перестраховання.

Механізми застосування співстраховання на прикладі функціонування страхових пулів.

Література [1–9; 11–18; 24–31; 33–43; 48–50; 55; 56; 69]

Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика

11.1. Особливості грошового обігу у страховій організації

Особливості грошового обігу страховика. Обіг коштів для забезпечення виконання страхових зобов'язань. Імовірнісний, ризиковий характер грошового обігу. Принцип територіально-часового розкладання збитку як засіб підвищення фінансової надійності страхових операцій і перестраховання.

Обіг коштів, пов'язаний з організацією страхової справи, і особливості його регулювання. Порядок розподілу прибутку і взаємовідносин із бюджетом.

11.2. Доходи і витрати страховика: склад, економічний зміст і порядок визначення

Джерела доходів страховика. Дохід від страхових операцій. Зароблена премія. Комісійні винагороди за перестраховання. Суми,

сплачені перестраховальниками. Суми, повернуті з централізованих страхових резервних фондів, і повернуті суми технічних резервів. Валовий дохід страховика від страхової діяльності, його розрахунок і дата формування.

Доходи страховика від інвестиційної діяльності. Інші доходи страховика.

Склад і джерела витрат страховика. Поняття собівартості страхової послуги. Витрати на страхові виплати як основа страхового зобов'язання та їх випадковий характер. Відрахування в запасні фонди, резерви внесків і на запобіжні заходи як витрати майбутніх періодів. Витрати на ведення справи (аквізаційні, інкасові, ліквідаційні, управлінські) та особливості їх формування. Визначення і врахування валових витрат при обліку результатів страхової та нестрахової діяльності.

11.3. Прибуток страховика, його склад і визначення

Особливості використання терміна “прибуток” у страховій діяльності.

Прибуток від страхових операцій. Способи визначення фінансових результатів страхових операцій. Джерела прибутку від страхових операцій. “Прибуток у тарифах”, особливості його прогнозування і формування.

11.4. Оподаткування страхової діяльності

Порядок оподаткування страхової діяльності. Поняття валового доходу від страхової діяльності і норми його оподаткування в Україні. Порядок і умови оподаткування страхової діяльності при страхуванні життя та за іншими видами страхування.

Порядок оподаткування прибутків, одержаних з інших джерел, а не від страхової діяльності.

11.5. Показники фінансових результатів діяльності страхової організації

Коефіцієнти збитку і збитку-нетто. Непрямі показники. Накладні витрати. Коефіцієнт витрат, його зв'язок із витратами і показниками ефективності страхової діяльності. Показники для оцінки ефективності інвестиційної діяльності.

Коефіцієнти ліквідності (покриття; ліквідності). Коефіцієнти фінансової усталеності, незалежності, ефективності використання активів і власних коштів (капіталу).

Література [1; 6–9; 11–14; 16–18; 22; 23; 27–42; 48–50; 55; 56; 64; 66; 70]

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії

12.1. Поняття і зміст фінансової надійності страховика та засоби її забезпечення

Поняття та зміст фінансової надійності страховика.

Напрями забезпечення фінансової надійності страховика: достатній обсяг власних коштів і гарантійного фонду; врівноважена тарифна політика; адекватні страхові резерви; збалансованість страхового портфеля; надійні програми перестраховування; здійснення пруденційних заходів тощо.

12.2. Платоспроможність страховика та умови її забезпечення

Визначення та зміст показників платоспроможності.

Узагальнені показники платоспроможності та фінансової стабільності, їх зв'язок із структурою балансу страхової організації і способи обчислення.

Вимоги українського законодавства до умов забезпечення платоспроможності страховика.

12.3. Власні кошти страхової організації, їх склад і джерела формування

Фінансовий зміст власних коштів страховика. Активи страховика. Нематеріальні активи. Акціонерний капітал. Капітальні та поточні витрати.

Статутний фонд страховика і вимоги українського законодавства до його складу, розміру та особливостей формування.

Гарантійний фонд страховика і вільні резерви, шляхи їх формування.

12.4. Страхові резерви, умови їх формування і розміщення

Визначення, склад і призначення страхових резервів. Види страхових резервів. Резерви за ризиковими видами страхування і резерви зі страхування життя.

Технічні резерви. Визначення, склад і призначення. Резерв незароблених премій, поняття, основні варіанти розрахунків. Розрахунок за принципом "*pro rate temporis*", методи "*1/24*", "*фіксованого відсотка*", "*плаваючих кварталів*". Резерви катастроф, коливань збитковості.

Резерви збитків. Резерв заявлених, але не врегульованих збитків. Резерв незаявлених збитків, нормативи для його створення.

Резерви зі страхування життя. Резерви довгострокових зобов'язань (математичні резерви) і способи їх обчислень. Резерви належних виплат страхових сум.

Резерви запобіжних заходів.

Принципи розміщення страхових резервів. Вимоги до надійності (повернення), ліквідності, диверсифікованості, рентабельності (прибутковості) розміщення. Структура розміщення резервів, припустимі норми їх територіальної та об'єктної концентрації. Положення про порядок формування, розміщення і обчислення страхових резервів.

12.5. Фактичний і нормативний запаси платоспроможності, порядок їх обчислення. Інші показники платоспроможності страховика

Фактичний запас платоспроможності (нетто-активи) страховика: визначення, принцип обчислення. Нормативний запас платоспроможності, способи його обчислення.

Коефіцієнт запасу платоспроможності та його визначення. Роль перестраховування у забезпеченні платоспроможності страховика.

Вимоги щодо дотримання зазначених параметрів з боку законодавства.

Література [1; 6–13; 16–18; 20; 26–30; 33–35; 38–42; 45; 48; 53–57; 63; 65]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Основне призначення створення страхових фондів.
2. Функції страхування.
3. Сутність інвестиційної функції страхування.
4. Захисна функція страхування та її прояви.
5. Контрольно-попереджувальна функція страхування.
6. Суб'єкти страхових правовідносин та їх характеристики.
7. Об'єкти страхування і страховий інтерес, зв'язок між ними.
8. Зв'язок між страховою вартістю і страховою сумою.
9. Призначення страхового тарифу. Страховий платіж та його види.
10. Поняття шкоди і збитку у страхуванні.
11. Франшиза, її види і джерела походження.
12. Сутність понять “страховий ризик” і “страховий випадок”.
13. Страховий фонд, способи, форми та історичні етапи розвитку форм його організації.
14. Стан і розвиток способів здійснення страхування в Україні.

15. Комерційне (ринкове) страхування та особливості його здійснення.
16. Зміст і призначення основних принципів комерційного страхування.
17. Відображення принципів страхування в українському законодавстві.
18. Роль страхування в розвитку сучасних суспільних соціально-економічних відносин.
19. Поняття класифікації у страхуванні, її значення та критерії класифікації.
20. Форми страхових зобов'язань та їх порівняльний аналіз.
21. Принцип добровільності та особливості його реалізації у страхуванні. Види добровільного страхування.
22. Види обов'язкового страхування та основні вимоги до їх здійснення.
23. Об'єктна класифікація видів страхування, галузі та види страхування.
24. Класифікація страхування за видами небезпек.
25. Класифікація за статусом страхувальника та спеціалізацією страховика.
26. Системи страхової відповідальності й особливості їх застосування.
27. Поняття, види, характеристика ризиків.
28. Класифікація ризиків за основними напрямками страхування.
29. Ризикові обставини та їх зв'язок із страховим ризиком і страховим випадком.
30. Актуарні розрахунки, їх завдання та основні функції.
31. Класифікація видів актуарних розрахунків.
32. Зміст понять “нетто-ставка” і “брутто-ставка”.
33. Основні показники страхової статистики та їх застосування.
34. Рівняння збитковості страхової суми, частоти випадків (шкоди) і коефіцієнта збитковості.
35. Структура страхової премії для ризикових видів страхування.
36. Структура страхової премії для страхування життя.
37. Види страхових премій і внесків.
38. Визначення, призначення та основні завдання менеджменту ризиків.
39. Процедура ідентифікації ризиків і способи її здійснення.
40. Способи якісної та кількісної оцінок ризиків.

41. Способи управління ризиками. Визначення, оцінка напрямів їх застосування.
42. Поняття та основні категорії страхового ринку.
43. Страхова послуга як специфічний ринковий продукт. Особливості реалізації страхової послуги і застосування маркетингу у страхуванні.
44. Договір страхування як форма страхового зобов'язання і умова реалізації страхової послуги.
45. Поняття комплексного страхового ринку і його компонентів.
46. Склад структури та інфраструктури страхового ринку.
47. Прямі страхові посередники в Україні, їх права й обов'язки.
48. Страховий ринок України.
49. Тенденції розвитку страхових ринків інших країн світу.
50. Організаційно-правові форми здійснення страхової діяльності.
51. Порядок створення, функціонування та ліквідації страхової організації.
52. Структура, ресурси та принципи управління страховою організацією.
53. Об'єднання страховиків та їх функціонування в Україні.
54. Необхідність і призначення державного регулювання страхової діяльності.
55. Структура страхового законодавства в Україні та його роль у регулюванні страхової діяльності.
56. Орган нагляду за страховою діяльністю та його функції. Процедура ліцензування страхової діяльності.
57. Вплив норм міжнародного права на формування законодавчої та нормативної бази регулювання страхової діяльності в Україні.
58. Класифікація і основні види особистого страхування.
59. Страхові ризики і страхові випадки для особистого страхування.
60. Обов'язкові види особистого страхування в Україні.
61. Страхування здоров'я та особливості його здійснення в Україні.
62. Класифікація видів майнового страхування.
63. Вогневе страхування та його особливості.
64. Страхування від технічних ризиків і ризиків протиправних дій.
65. Страхування транспортних засобів і вантажів.
66. Страхування майна сільськогосподарських підприємств.
67. Страхування фінансово-кредитних ризиків.
68. Визначення об'єктів страхування для страхування відповідальності.

69. Особливості страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.
70. Страхування відповідальності роботодавців і товаровиробників.
71. Страхування професійної відповідальності та інші види страхування відповідальності.
72. Призначення співстрахування і перестрахування.
73. Вимоги до договорів перестрахування.
74. Відмінності факультативного та облігаторного перестрахування.
75. Договір пропорційного перестрахування і його особливості.
76. Сутність непропорційного перестрахування.
77. Особливості регулювання перестраховальної діяльності в Україні.
78. Особливості грошового обігу у страховій компанії.
79. Види доходів страхової організації.
80. Види витрат страхової компанії.
81. Джерела прибутку для комерційної страхової компанії.
82. Особливості оподатковування страхової діяльності.
83. Особливості оподатковування діяльності страховика при страхуванні життя.
84. Основні фінансові показники страхової компанії.
85. Поняття і зміст фінансової надійності страховика та засоби її забезпечення.
86. Види, склад і призначення страхових резервів.
87. Методика визначення резервів при здійсненні ризикового страхування.
88. Методика визначення резервів при страхуванні життя.
89. Принципи і напрями розміщення страхових резервів.
90. Параметри платоспроможності страховика та їх визначення.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота повинна відображати окремі теоретико-практичні проблеми страхування і виконуватися студентом після вибору ним відповідних питань (завдань). Виходячи зі специфічних особливостей навчальних дисциплін контрольна робота виконується письмово у формі реферату, в якому розв'язуються конкретні ситуації.

При виконанні контрольної роботи студенти виконують такі дії:

- уточнюють завдання, виявляють необхідні для роботи джерела;

- виявляють тенденції розвитку процесів, що впливають із завдання, їх теоретичне обґрунтування та оцінювання;
- безпосередньо розв'язують завдання, супроводжуючи його відповідними поясненнями та інтерпретуючи;
- формують остаточні висновки з прогнозом розвитку процесу (явища) у перспективі.

Контрольна робота, яку студенти виконують самостійно, обов'язково повинна містити:

- зміст (номер завдання та його назву) контрольної роботи;
- відповідь (із посиланнями на джерела зі списку використаної літератури) на вибране питання для контрольної роботи;
- умови та результати розв'язання трьох з наведених далі розрахункових завдань зі страхування;
- список використаної літератури.

При виконанні кожного завдання необхідно зазначити його номер та переписати умову. Розв'язання завдання обов'язково супроводжується поясненнями. У розрахунках слід використовувати правила наближених обчислень.

Контрольна робота повинна бути викладена логічно та технічно правильно оформлена. Робота пишеться чітким і розбірливим почерком у зошиті чи на аркушах паперу розміром 210×297 мм, допускається друкований (через 1,5 інтервалу) або комп'ютерний (1,5 інтервалу, шрифт типу Times New Roman-14) варіант. Сторінки мають бути пронумеровані наскрізно і мати поля (зліва — 30 мм, справа — 15 мм, зверху і знизу — по 20 мм).

Обсяг контрольної роботи не повинен перевищувати 20 сторінок. Наприкінці роботи слід подати список використаних літературних джерел, поставити підпис і дату завершення виконання.

Номер теоретичного питання контрольної роботи студент вибирає за останніми двома цифрами номера власної залікової книжки за таких умов:

- якщо дві останні цифри номера залікової книжки не перевищують 30, то номер питання контрольної роботи відповідає двом останнім цифрам номера залікової книжки;
- якщо дві останні цифри номера залікової книжки перевищують 30, то номер питання контрольної роботи відповідає сумі двох останніх цифр номера залікової книжки (наприклад, якщо дві останні цифри залікової книжки 34, то номер питання контрольної роботи — 7);

- якщо дві останні цифри номера залікової книжки 00, то номер питання контрольної роботи відповідає 10.

Номер варіанта умов розрахункових завдань студент вибирає за останніми двома цифрами номера власної залікової книжки за таких умов:

- якщо дві останні цифри номера залікової книжки не перевищують 10, то номер варіанта контрольної роботи відповідає двом останнім цифрам номера залікової книжки;
- якщо дві останні цифри номера залікової книжки перевищують 10, то номер питання контрольної роботи є модуль числа, що розраховується як сума двох останніх цифр номера залікової книжки за вирахуванням цифри 10 (наприклад, якщо дві останні цифри залікової книжки 35, то номер питання контрольної роботи розраховується так: $|(3+5-10)| = 2$, тобто слід розв'язувати завдання другого варіанта);
- якщо дві останні цифри номера залікової книжки 00, то номер варіанта контрольної роботи відповідає 10.

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Призначення, функції та способи страхування, їх взаємозв'язок.
2. Суб'єкти страхових правовідносин. Об'єкти страхування, їх зв'язок із страховим інтересом.
3. Страхова сума і страхова виплата. Страхова премія (внесок, платіж) і страховий тариф. Франшиза, її види та особливості застосування.
4. Страховий збиток і збиток. Зв'язок зі страховим відшкодуванням. Системи страхової відповідальності й особливості їх застосування.
5. Принцип страхового інтересу і його зв'язок з об'єктом страхування. Принципи граничної сумлінності та його реалізації.
6. Принципи першопричини та відшкодування, їх зміст.
7. Принцип суброгації та подвійного страхування (сприяння страховиків) і особливості їх застосування.
8. Класифікація ризиків. Визначення страхового ризику і його зміст.
9. Призначення і зміст менеджменту ризиків.
10. Способи управління страховими ризиками.

11. Склад і призначення актуарних розрахунків. Основи методології актуарних розрахунків.
12. Структура страхового тарифу і призначення її компонентів. Обчислення страхових тарифів для ризикових видів страхування.
13. Показники страхової статистики та їх визначення.
14. Види та форми страхових правовідносин. Правила страхування та вимоги до них. Договір страхування (страховий поліс), зміст і вимоги до нього.
15. Комплексний страховий ринок: визначення, складові та процеси, стан українського страхового ринку.
16. Структура страхового ринку та її основні елементи.
17. Інфраструктура страхового ринку. Її склад і призначення.
18. Ринкові регулятори на страховому ринку України. Склад і призначення ринкових інструментів на страховому ринку.
19. Джерела доходу та витрат страховика, оподаткування страхової діяльності в Україні.
20. Страхові резерви, їх види і призначення.
21. Інвестиційна політика страховика, показники оцінки його фінансового стану.
22. Оцінка платоспроможності страховика.
23. Особисте страхування: поняття та категорії, підходи до класифікації та основні види.
24. Страхування життя і його різновиди.
25. Страхування від нещасних випадків, особливості його реалізації.
26. Майнове страхування: визначення, категорії, підходи до класифікації та основні види.
27. Страхування майна підприємств і громадян.
28. Страхування відповідальності: основні категорії та підходи до класифікації. Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.
29. Страхування професійної відповідальності.
30. Перестраховування: способи, методи та особливості його застосування в Україні.

РОЗРАХУНКОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

I. Розрахунок страхового відшкодування

Розрахувати суму страхового відшкодування в задачах 1–3. Дані для розрахунку використовувати з таблиці за номером варіанта контрольної роботи, який встановлюється за останніми двома цифрами номера залікової книжки згідно з наведеними раніше умовами.

Задача 1. Застраховано прямий і непрямий збитки майна за системою повної (дійсної) вартості. Страхова сума дорівнює S . Безумовна франшиза за прямим збитком — F_b . Умовна франшиза за непрямим збитком — F_y . Прямий збиток — U_n , непрямий — U_k . Знайти суму виплати.

Задача 2. Майно застраховане за системою пропорційної відповідальності. Страхова сума дорівнює S . Страхова вартість — W . Безумовна франшиза — F_b . Прямий збиток — U_n . Знайти суму виплати.

Задача 3. Застраховано прямий і непрямий збитки за системою першого ризику. Повна страхова сума дорівнює S . Безумовна франшиза за прямим збитком — F_b . Умовна франшиза за непрямим збитком — F_y . Прямий збиток — U_n . Непрямий збиток — U_k . Непрямий збиток покривається в обсязі до 15 % прямого. Знайти суму виплати.

Умови для розрахунку страхового відшкодування

Варіант контрольної роботи	S , грн.	W , грн.	U_n , грн.	U_k , грн.	F_b , %	F_y , %
1	10000	20000	10000	2000	5	10
2	20000	30000	10000	2000	6	8
3	30000	40000	20000	3000	7	6
4	40000	50000	20000	4000	8	4
5	25000	60000	10000	5000	9	6
6	30000	60000	15000	1000	8	7
7	35000	35000	15000	2000	7	8
8	40000	55000	15000	3000	6	9
9	45000	70000	15000	4000	5	10
10	55000	80000	15000	5000	4	11

II. Розрахунок страхових тарифів

Розрахувати страхові тарифи. Показники страхової статистики і тип страхового тарифу, які необхідно розрахувати, а також значення вихідних параметрів страхової статистики для розрахунку вибирають з таблиці за номером варіанта контрольної роботи, який встановлюється за останніми двома цифрами номера залікової книжки згідно з наведеними раніше умовами.

У таблиці вихідними є такі показники страхової статистики:

n – кількість об'єктів страхування;

m – кількість об'єктів, що постраждали внаслідок настання страхових випадків;

S_b – середня сума виплаченого страхового відшкодування (грн.);

S_o – середня страхова сума об'єкта страхування (грн.);

H_o – частина навантаження (%).

Для розв'язання задачі студент згідно з вибраним варіантом розраховує такі статистичні показники та страхові тарифи:

- страховий нетто-тариф (T_n);
- страховий бруто-тариф (T_b).

Умови для розрахунку страхових тарифів

Варіант контрольної роботи	n	m	S_b	S_o	H_o
1	1000	10	30000	50000	10
2	2000	30	35000	60000	12
3	3000	40	40000	65000	14
4	4000	50	50000	70000	16
5	5000	100	55000	75000	18
6	6000	120	60000	80000	20
7	7000	150	65000	85000	22
8	8000	200	70000	90000	24
9	9000	450	75000	95000	26
10	10000	800	80000	100000	28

III. Розрахунок показників платоспроможності страховика

Виконати відповідні розрахунки і визначити, чи виконується для вибраного страховика згідно із Законом України “Про страхування” вимога про перевищення фактичного запасу платоспроможності понаднормативного.

Показники діяльності страхової компанії для розрахунку вибирають з таблиці за номером варіанта контрольної роботи, який встановлюється за останніми двома цифрами номера залікової книжки згідно з наведеними раніше умовами.

Показники діяльності страхових компаній з іншого страхування, ніж страхування життя (оцінні дані)

Варіант контрольної роботи	Назва страхової організації	Активи на 2004 р. S_a , тис. грн.	Страхові платежі на 2004 р. P , тис. грн.	Страхові платежі, що належать перестраховикам $P_{п'}$, тис. грн.	Страхові виплати на 2004 р. S_b , тис. грн.	Страхові резерви на 2004 р. R , тис. грн.
1	“Лемма”	972708,9	424073,0	319754,0	46177,30	229721,4
2	“Аура”	829019,6	214169,3	17295,9	4051,80	93864,4
3	“Аванте”	567210,6	410327,5	11255,6	41169,8	220823,7
4	“Кремень”	538123,6	275004,8	9808,70	68473,1	98274,8
5	“Еталон”	260615,9	239083,5	11191,0	20779,6	135041,3
6	“Мотор-гарант”	256556,7	54867,9	5339,6	20001,1	23735,0
7	“Захід-резерв”	237439,4	89472,0	16403,7	19320,3	53236,5
8	Страхова група “ТАС”	230227,5	72828,9	15497,3	20095,0	47154,5
9	“Провіта”	215162,8	125469,0	11076,10	11245,60	49063,9
10	“АСКА”	144886,5	154799,9	24104,0	20008,1	93830,5

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Господарський* кодекс України від 16 січня 2003 р. № 434-IV.
2. *Цивільний* кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV.
3. *Закон* України “Про страхування” від 7 березня 1996 р. № 86/96 (із змін., внесеними згідно із Законом № 2745-III від 4 жовтня 2001 р. та ін.).
4. *Закон* України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” від 12 липня 2001 р. № 2664-III.
5. *Указ* Президента України “Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг в Україні” від 11 грудня 2002 р. № 1153/2002.
6. *Базилевич В. Д., Базилевич К. С.* Страхова справа. — 2-ге вид., переробл. і допов. — К.: Знання, 2002. — 203 с.
7. *Балабанов И. Т.* Риск-менеджмент. — М.: ФиС, 1996. — 192 с.
8. *Страхове* право України: Підруч. для вищ. навч. закл. / Д. П. Біленчук, П. Д. Біленчук, О. М. Залетов, Н. І. Клименко. — К.: Атіка, 1999. — 368 с.
9. *Бланд Д.* Страхование: принципы и практика — М.: ФиС, 1998. — 414 с.
10. *Бурроу К.* Основы страховой статистики. — М.: Анкил, 1996. — 96 с.
11. *Вовчак О. Д.* Страхування. — Л.: Компакт-ЛВ, 2005. — 499 с.
12. *Горбач Л. М.* Страхова справа: Навч. посіб. — 2-ге вид., випр. — К.: Кондор, 2003. — 252 с.
13. *Гинзбург А. И.* Страхование: Учеб. пособие. — СПб.: Питер, 2003. — 176 с.
14. *Ефимов С. Л.* Деловая практика страхового агента и брокера: Учеб. пособие. — М.: ЮНИТИ, 1996. — 416 с.
15. *Журавлев Ю. М., Секерж И. Г.* Страхование и перестрахование. — М.: Анкил, 1993. — 184 с.
16. *Законодавство* України про страхування: Зб. норм. акт. / За ред. П. Д. Біленчука, О. Ф. Філонюка, І. В. Яковенка. — К.: Атіка, 1999. — 464 с.
17. *Залетов О. М., Слюсаренко О. О.* Основы страхового права України: Навч. посіб. з комп'ютерним довідником “Дінай: Страхування” / За ред. Б. М. Данилишина. — К.: Міжнар. агенція “BeeZone”, 2003. — 384 с.

18. *Заруба О. Д.* Страхова справа. — К.: Знання, 1998. — 321 с.
19. *Кагаловская Э. Т., Левант Н. А.* Справочное пособие по личному страхованию. — М.: ЮКИС, 1993. — 133 с.
20. *Мельников А. В.* Риск-менеджмент. Стохастический анализ рисков в экономике финансов и страхования. — М.: Анкил, 2001. — 112 с.
21. *Огляд міжнародного страхового ринку: кожна країна — своя історія, традиції та шляхи становлення // Страхова справа.* — 2002. — № 3. — С. 40–45.
22. *Орланюк-Малицкая Л. А.* Платежеспособность страховой организации. — М.: Анкил, 1994. — 152 с.
23. *Приходько В. С.* Бухгалтерський облік страхової діяльності: Навч. посіб. — 2-ге вид., допов. і переробл. — К.: Лібра, 2002. — 216 с.
24. *Слюсаренко О.* Региональные рынки страхования в Украине: проблемы и перспективы развития // Финансовые услуги. — 2002. — № 7–8. — С. 6–11.
25. *Страховий ринок України 1993–2001 рр. // Финансовые услуги.* — 2001. — № 6.
26. *Страховий та інвестиційний менеджмент: Підручник / В. Г. Федоренко, В. Б. Захожай, О. Г. Чувардинський та ін.* — К.: МАУП, 2002. — 344 с.
27. *Страховое дело: Учебник / Под ред. Л. И. Рейтмана.* — М.: РоСТО, 1992. — 526 с.
28. *Страховання: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни.* — К.: Вид-во КНЕУ, 2000. — 120 с.
29. *Страховання: Підручник / Кер. авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець.* — 2-ге вид., переробл. і допов. — К.: Вид-во КНЕУ, 2002. — 599 с.
30. *Страховання: теорія та практика: Навч.-метод. посіб. / Н. М. Внукова, В. І. Успенко, Л. В. Временко та ін.; За заг. ред. Н. М. Внукової.* — Харків: Бурун Книга, 2004. — 376 с.
31. *Филонюк А.* Современные тенденции развития страхования // Страхова справа. — 2002. — № 3. — С. 6–9.
32. *Харченко Н. В.* Використання прибутку в страхових компаніях зарубіжних країн // Фінанси України. — 1999. — № 9. — С. 115–120.
33. *Шахов В. В.* Страхование: Учебник для вузов. — М.: ЮНИТИ, 2000. — 312 с.
34. *Шелехов К. В., Бигдаш В. Д.* Страхование: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 1998. — 424 с.

35. *Шихов А. К.* Страхование: Учеб. пособие для вузов. — М.: ЮНИТИ, 2000. — 431 с.
36. *Шумелда Я. П., Санговський Т.* Організаційні схеми страхування // *Фінанси України.* — 2001. — № 12. — С. 135–141.
37. <http://www.allinsurance.ru>
38. <http://www.dfp.gov.ua>
39. <http://www.forinsurer.com>
40. <http://www.insurance.com.ua>
41. <http://www.rada.gov.ua>
42. <http://www.uainsur.com>

Додаткова

43. *Александров А. А.* Страхование. — М.: ПРИОР, 1998. — 192 с.
44. *Алтынникова И.* Формирование страховых резервов. — М.: Агентство финансового маркетинга, 1995. — 208 с.
45. *Вітлінський В. В., Наконечний С. І.* Ризик у менеджменті. — К.: Борисфен, 1996. — 336 с.
46. *Вобльй К. Г.* Основы экономии страхования. — М.: Анкил, 1995. — 228 с.
47. *Ефимов С. Л.* Организация управления страховой компанией: теория, практика, зарубежный опыт. — М.: Рос. юрид. издат. дом. 1995. — 150 с.
48. *Ефимов С. Л.* Энциклопедический словарь: Экономика и страхование. — М.: Церих—ПЭЛ, 1996. — 528 с.
49. *Залетов А. Н.* Страхование в Украине / Под ред. О. О. Слюсаренко. — К.: Междунар. агенция “BeeZone”, 2002. — 452 с.
50. *Залетов О. М.* Страхування UA: Навч. посіб. / За ред. О. О. Слюсаренка. — К.: Міжнар. агенція “BeeZone”, 2003. — 320 с.
51. *Зубец А. Н.* Страховой маркетинг. — М.: Анкил, 1997. — 256 с.
52. *Зубец А. Н.* Страховой маркетинг в России. — М.: Центр экономики и маркетинга, 1999. — 344 с.
53. *Касимов Ю. Ф.* Начала актуарной математики. — Зеленоград: НТФ НИТ, 1994. — 184 с.
54. *Лапушта М. Г., Шаршукова Л. Г.* Риски в предпринимательской деятельности. — М.: ИНФРА-М, 1996. — 224 с.
55. *Основы страховой деятельности: Учебник / Отв. ред. Т. А. Федорова.* — М.: БЕК, 2001. — 768 с.
56. *Ротова Т. А., Руденко Л. С.* Страхування: Навч. посіб. — К.: Вид-во КНТЕУ, 2001. — 400 с.

57. *Рябкин В. И.* Актуарные расчеты. — М.: Финстатинформ, 1996. — 89 с.
58. *Социальное и личное страхование. Опыт страхового рынка ФРГ.* — М.: Анкил, 1996. — 122 с.
59. *Страхование от А до Я. Книга для страхователей / Под ред. Л. И. Корчевской, К. Е. Турбиной.* — М.: ИНФРА-М, 1996. — 624 с.
60. *Страховой портфель (Книга предпринимателя. Книга страховщика. Книга страхового менеджера) / Отв. ред. Ю. Б. Рубин, В. И. Солдаткин.* — М.: СОМИНТЭК, 1994. — 640 с.
61. *Сухов В. А.* Государственное регулирование финансовой устойчивости страховщиков. — М.: Анкил, 1995. — 112 с.
62. *Турбина К. Е.* Общества взаимного страхования. — М.: Анкил, 1993. — 56 с.
63. *Фалин Г. И.* Математический анализ рисков в страховании. — М.: Рос. юрид. издат. дом, 1994. — 130 с.
64. *Хемптон Д.* Финансовое управление в страховых компаниях. — М.: Анкил, 1995. — 263 с.
65. *Шахов В. В., Миллерман А. С., Медведев В. Г.* Теория и управление рисками в страховании. — М.: Финансы и статистика, 2002. — 224 с.
66. *Шелехов К. В., Бигдаш В. Д.* Страхування. Страхові послуги: Навч.-метод. посіб. — К.: Вид-во ІЕУГП, 2000. — 268 с.
67. *Шминова М. Я.* Основы страхового права России. — М.: Анкил, 1993. — 178 с.
68. *Штрауб Э.* Актуарная математика имущественного страхования. — М., 1994. — 148 с.
69. *Экономика страхования и перестрахования.* — М.: Анкил, 1996. — С. 224.
70. *Юрченко Л. А.* Финансовый менеджмент страховщика: Учеб. пособие для вузов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. — 199 с.
71. *Юлдашев Р.* Российское страхование. Системный анализ понятий. — М.: Анкил, 2000. — 448 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Страгування”	5
Зміст дисципліни “Страгування”	5
Питання для самоконтролю	21
Вказівки до виконання контрольної роботи	24
Теоретичні питання для контрольної роботи.....	26
Розрахункові завдання для контрольної роботи.....	28
Список літератури	31

Відповідальний за випуск   *Ю. В. Нешкурунко*
Редактор   *І. В. Хронюк*
Комп’ютерне верстання   *А. М. Соколовська*

Зам. № ВКЦ-4638

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.

Друк ротатійний графаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*